

ٹی . جی . تار

دیرم

تیبینی سہارہت

باطمانہ دیار بکر

مالاتیہ

ہوزیت کوردی

حزو

سیرہ

آدیچا

ن باکورا ویلاہتا موہیل و روژناقا فورانی

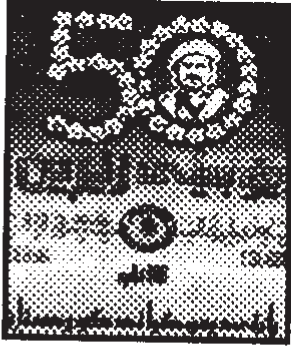
ویرانہ ستر

چرڈی

پوتانہ
نہیدین

آرفہ

وہرگیرانا : عبدالکریم فندی یحیی

پروژئی چاپکریا کتیبیا
بی یویلا زیرین PDK لق ۱

۱۴

بهس بو کاروباریت میریی یه

تیبینی سهبارهت

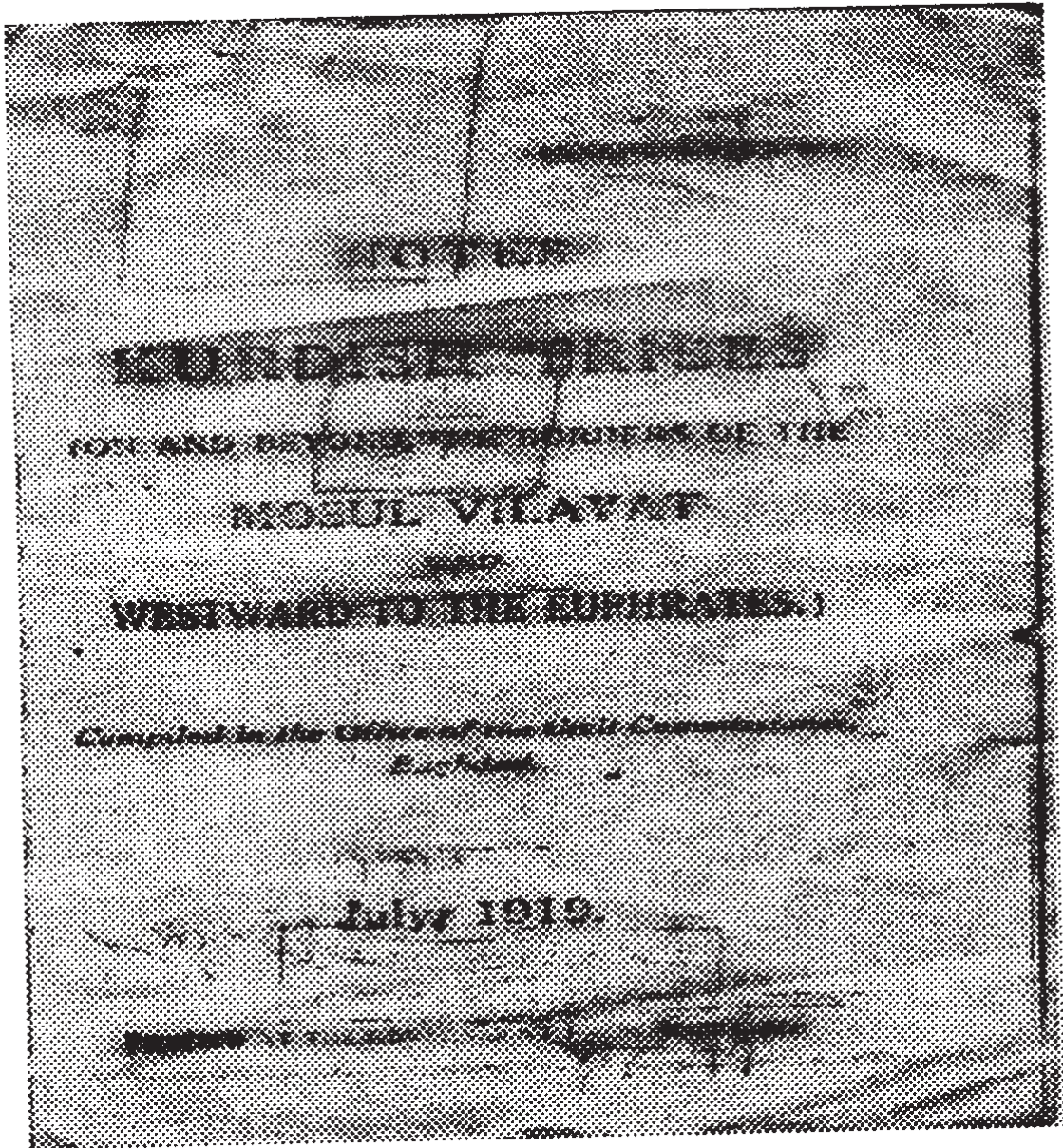
هوزیت کوردی ل باکورا ویلایهتا مویسل و روزئانا فوراتی

ل دائیرا حوکرانیا باشزوخ هاتییه دروستکرن

بهغدا/خزیرانا/۱۹۱۹

ل چاپخانا میریی ل بهغدا هاتییه چاپکرن

- هوزیت کوردی ل باکورا ویلایهتا موپسل و روزناقا فوراتی.
- نقیسینا : ئی . جی . ئار
- وهرگیتران ژ ئینگیزی : عبدالکریم هندی یحیی.
- چاپا ئیکۆ ۱۹۹۶ دهوک
- ژمارا سپاردنۆ : ۱۴۵
- چاپخانا کولیزا شهریعی . زانکویا دهوک

WESTWARD TO THE EQUATOR.

AND BEYOND THE BOUNDS OF THE
ARABIAN VILAYETS

WESTWARD TO THE EQUATOR.

Compiled in the Office of the Chief Commissioner
of the British Consular Service

July 1919.

وشهیهک

هه تا ئیستا لیکولینهوهی تیر و تهسهل له بارهی ژبانی کومه لایه تی و پتوهندی ختله کایه تی له کوردستان له بهر دهستدا نییه، ته نانهت سه چاوه کانی ریکویتیکی نه وتوش نییه که لیستی ته واوی ناوی خیل و هوز و تیره کانی کوردستان بگریته خوی و سه رژمیتری و شوینی نیشته جتی بوون و جوری ژبان و پتوهندی و تیکه لاویان له گهل یه کتردا روون و یه کلا بکاته وه. ئەم جوهره سه چاوانه ته گهر هه بوایه زور گرینگ بوون بو لیکولینهوه له بارهی ژبان و رهوتی پیشکته وتن و میژووی رابردوومان.

ئه وهی له م باره یه وه له بهر دهستدا هه بی بریتییه له چند راپورت و نامیلکه یه ک که به شتیه یه کی پچر پچر و نیه چل له و بابه تانه دووا ون زور به شیان له لایهن پیاوانی بیانی و داوو ده زگای کارداری (اداری) حکومه تانی داگیرکهری کوردستانه وه نووسراون. له بهر ئەمه ئامانجیان زیاتر نه وه بووه چون بتوانن له ریگهی ناسینی کومه لگه و پتوهندی

کومه لایه تیی ناو خیتلانی کورده وه سیاسه تی داگیرکه رانه یان له کوردستاندا بهر توه بیهن.

ئهم راپورتهی ئیره که له لایهن داوو دهزگای ئینگلیز له عیراق، له سالی (۱۹۱۹) دا ئاماده کراوه ئهو ئامانجهی سه ره وهی به چاکی گرتوو ه خوی، به بلا و بوونه وهی ئهم نامیلکه یه کتیبخانهی کوردی سه رچاوه یه کی تری تیدا زیاد ده بی و کاری لیکولینه وهی کورد له م بواره دا ههنگاو یک ئاسانتر ده بی بویه جیگه ی پیروزایی و ده ست خوشانه یه ...

شه وکته شیخ یه زدین
۱۹۹۶/۶/۲۰

کتابخانه و نامهی کتیب

پیشگوئن

ئەف پەرتوکا ددەستیت ھەوئیت ھێژا دا راپورته که ژ نقیسینا «ئی. جی. ئار» کو ئیک بوژ ئەفسەریت ئینگلیزی ل ئیراقتی و ھاتیە نقیسین ژ بو دەزگە ھیت میریتی. دیارە کو دەزگە ھیت رامیاری بیت ئینگلیزی دقیا ھەمی زانیاریا لبر دەستیت ئەفسەریت خوہ ئامادە کەت دا بسپوری و شارەزایە کا باش و دروست ھەبا ژ ھوزت کوردی و ھەلوستنی وان بەرامبەری ھیزیت ئینگلیزی ئارەز و نیرینیت سەرکیت قان ھوزا چ بون بەرامبەری وان و قان توخمە راپورتا زور ھاریکاریا ھیزیت وان دکر.

وہرگێرانا قان راپورت و نقیسینا مفا و قازانج تیدا ھەیە و روناھییە کا باش دئێختە سەر باری رامیاری و جفاکی و ل وی دەمی و ل وی دەقەرئ. ھەر وەسا ئاشکەرا دبیت کانی دەزگە ھیت زانیاریا ئینگلیزی چەند چوبونە دناف قان ھوزادا و ھەتا شیان زانیاریا سەبارەت میژویا ھوزی و ھیز و شیان و نیرینیت رامیاری بیت ھەر ھوزەکی ل قەلەم بدەن.

بەلئ مخابن ھەمی ھوزیت دەقەرا بادینا دناف قنی روپارتی دا نینن وەک «دوسکی، مزوری، ئەرتوشی، ھەرکی، سورچی، گوران، زبباری، بارزانی و ھوزیت ئیزدیبا ل دەقەرا سیمیل و شیخان».

رێبازا مه دوه‌رگێرانا قێ راپورتێ دا وه‌رگێرانا ده‌قی نقیسینی بو، بێ ده‌ستکاری یان ژێ برن یان لێ زیده‌کرن، ته‌نێ مه‌ هنده‌ک فه‌روز ژێرا دانان له‌جه‌یت پیدقی. ناقتی هوزا لدوی ئەلیف و بێ یا ئینگلیزی هاتبون ریزکرن مه‌ژی هه‌ر وه‌لو هیلان.

بو زانین کاک حسین جاف لسا (١٩٨١) زاینی ئەف راپورته وه‌رگێرابو سه‌ر زمانێ عه‌ره‌بی و ل گوڤارا «روژی کوردستان» ژماره (٦١) لژێر ناقتی «هوزیت کورد ل بادینا» به‌لا قکریو. به‌لێ مخابن بێ سه‌رو به‌ر وه‌رگێرابون و مشه‌ شاشی تیدا هه‌بون و له‌نده‌ک جها مشه‌ په‌یف ژێ هاقیتبون و له‌نده‌ک جه‌ین دی هنده‌ک ریز تیکه‌هل کربون و تیک شیلابون و لێ زیده‌کربون. هه‌ر دوی ده‌می دا من چه‌ند تیبینی ژێرا نقیسین و شاشبون بو راستکرن.

لدوماهی هیقی ئەوه‌ من خزمه‌ته‌ک ژ زمان و میژویا کوردی را کربیت.
وه‌رگێر

عبدالکریم فندی یحیی
١٩٩٦/٧/٢٠

پیشه کی

نهف تیبینی بیت بین بیت هاتینه کومکرن و قاشارتن ژ هندهک زانیاریت نه تمام و دبی ژماره.

هیقی یه هدر دچه و ا بن ب مفا بن و بینه بنواشهک بو زانیاریت باشر و لیک دای و دروست تر و میژو لسه ر لدهمی پتر زاین بدهست بکهفن.

یا زانیه کوهوزیت دکهفنه باکورا ویلایه تا موبسلتی و روزهه لاتا دیجلهی د جودانه ژ وان هوزیت دکهفنه روزنآقا جزیری. بهلی ژ بهر ناماده بونا ژیده را نه و هوز که تنه دناف قتی نقیسینی دا.

هر زیده کورنهک یان راست کورنهک هه بیت، دقیت نیک سهر بینه هنارتن بودائیرا حاکمی باشزوخ ل بهغدا.

ئی. جی. نار
تیرمه ها / ۱۹۱۹

هه و النامه‌ی کتیب

۱- هوزا نهبو تاهر:

هوزه‌کا بچویکه. ل باشورا خه ربوطی یا ئاکنجی یه. دبیتزن ژ بنیاتیت
عه‌ره‌بی نه، به‌لی ب کورمانجی د ئاخقن.

۲- ئالیا:

سه‌روک: ۱- شیخ محمدی ماران

(۲۰) بیست گوند

ل دهشتی د به‌لاقن

ب- سماهیلی حافزی به‌ره‌هات

(۴۰) چل گوند

ل کریت باکورا ری د ئاکنجی نه

(۱۰۰۰) هزار مال

(۵۰) پینجی سوار

(۳۰۰) سی سه‌د تقه‌نگ

جه: باکورا ریا جزیری- مسیریینی

نیشان: کوچهرن.

باجی دده‌نه کوردی سه‌روکی شه‌مه‌را.

۳- مہلی دنلی:

ہوزہ کہ ژ ٹیکہ تیا بہ رازیا.

۴- مہلیکا:

پشکہ کہ ژ بہندا ہہ ڦیرکا.

۵- نالکا:

سروک: حاجی عمر

جہ: سیرت

ہینو: (۲۰۰) دو سہد مال

ژ ٹیکہ تیا میران.

۶- نہرہ بیا:

پشکہ کہ ژ بہندا ہہ ڦیرکا.

۷- نہرنا س:

پشکہ کہ ژ بہندا دہق شوریا.

۴- سترانہ کا فولکلوری پین دبیشن .

۸- ناتوشی:

سروک: سماهیل ناغا

جھ: ل باشورا خه تی گویا هه تا گولی و سنديا و ژ و پیری به ره و
باکور هه تا قوشاب.

۹- نه زناکور:

سروک: احمد یوسف

(۲۰) سیه گوند

(۲۰۰۰) دو هزار مال

(۵۰) پینجی سوار

(۲۰۰) دوسه د تهنه

جھ: ل روژه هه لاتا باکورا مسیری پینی

نیشان: هوزه کا کوهدار و ره خه تن.

باجی دده نه (مشعل) ی شه مه ر.

۱۰- به ده رلی:

سروک: به کر به گ.

جھ: (۲۰) بیست میلا ل باکورا ئورفی.

هیز: (۲۵۰) دوسه د و پینجی تهنه گ.

۱۱- بهرین- جومانی:

سروک: سماهیلی کوری داود

جە: زوخ

هیز: (۷۰۰) حەفت سەد تەنگ.

۱۲- بارگوهان:

هوزەکە ژ ئیکەتیا مللی یا.

۱۳- بارهان:

هوزەکا بچویکە ل دەقەرا دیارەکر.

۱۴- بهرواری:

سروک: چوسەروکیت بەرزو دیار نینن. بەلنی رهشید ژ بشکا بالا
ژ هەمیا پتریی کاریگەرە دەوزی دا.

هیز	سہروک	پشک
۴۰۰ تھہنگ	نعمان ناغا محمد صالح ناغا	ژیری

محمد ناغا
طاہر ناغا [کوریت حسین ناغای نہ (یہ)

بالا رشید بگ
موسی بگ «ہہ فرکی رشیدہ» ۷۰۰ تھہنگ

جہ: پشکا ژیری یا ٹاکنجی یہ ل دولا دکہ فیتہ باشورا چیاہی گارہی ل
باشورا نامیدیہ.
پشکا بالا یا ٹاکنجی یہ ل مشارا ناقبہ را سہری نامیدیہ و دہقلی داغی
«شارانی» ی.
کاروباریت ہوزی:

ژہہردوو پشکا بالا مہزنترہ و پتریا گرتدایہ ب رہوشتیت ہوزاتی
قہو یا کیم شارستانی یہ. بہلی یا ٹاکنجی یہ. برہنگہ کی گشتی د
تہناو رہحہتن و دسہر ہندی را ژی جوتیاریت چاکن. شہری جیہانی

کاره‌کئی خراب یئی لی کری و بتایبه‌تی پشکا ژئیری کو تورکا باش
یئت میتین.

ماقولیت وان:

ره‌شید بهگ سه‌روکئی پشکا بالایه، ژهمیا کاریگه‌رتره دهوژی دا،
لسه‌ر حسابا باپیریت موسی بهگئی، ئه‌ویت دکه‌فندا سه‌روک هوز. تورکا
باپیری وی یئی مه‌زن کربو سه‌روکئی هوزی. ژبه‌ر هندئی ژئی
حه‌سویدیئ ب ره‌شید بهگئی دبه‌ت وه‌ک سه‌روکیت تاییت دی.
ره‌شید بهگ مروه‌کئی دبلوماسیه و ئاقلئی خوه پتر ده‌ته کاری ژ
چه‌کی.

سه‌روکیت دی یئت فئی پشکئی:

ئوسمان بهگ، جمیل بهگ و ناظم بهگ، که‌سی ژ وان گرنگیه‌کا مه‌زن
نینه. هه‌روه‌سا چو مروه‌قیت به‌رزو کاریگه‌ر د پشکا ژئیری دا نینن.
ناقئ نعمان ئاغای ژئی هه‌میا باشتره. محمد صالح ئاغای مروه‌کئی
بی هیزو خرابه. محمد ئاغای تولازه و یئی کیم زانینه و هه‌ر لوی ده‌می
برایئ وی طاهر وه‌ک ریگه‌ک کار دکه‌ت و به‌ری نه‌و هاتبو گرتن و
د زیندانا مويسل فه‌بو، به‌لی ل سوپاتا/ ۱۹۱۹ ژ زیندانی ره‌قی و
ژ هنگی وه‌ره وه‌ک مروه‌کئی قاچاخ ل چیا دژیت.

١٥- باتویا:

جە: دەق

هێنۆ: دوسەد مال

ژ ئیکەتیا میرانن.

سەرۆک: عمری تەمەر. تورکا ل سق دارى دابو.

١٦- بەراشی:

پشکەکە ژ بەندا هەقیرکا.

١٧- بەرازی:

هوزەکە یان بدورستی ئیکەتیهکا هوزانە. ددەمەکی نە دیار دا لدهقەرا
سیروج ییت ئاکنجی بوین. ئەقیت خواری ناقیت وان هوزانن
ئەویت قی ئیکەتی پیکی دئینن.

ژمارا مالا بەری شەری	ناف
٧٠٠	کتکان
٦٠٠ سەرۆک شیخ نول	شیخان

١٥- هوزانەکا جەگەر خوین بقی بابەتی یا هدی
وەرە باتویان عمەر ناغا، دەلالو
ل حالق مە بنیرە ئەی تو خالو
دیوانا یەکان - شەهناما شەهیدان / لاپەرە ٥٤

ژمارا مالا بهری شهری	ناڤ
۷۰۰	ئوکیان
۷۰۰	شه دادان
۷۰۰	عهلی دنلی
۷۰۰	معافان
۵۰۰	زیروان
۸۰۰ محمدی کوری عبدی	بیجان
۱۰۰۰	دینان
۵۰۰	قه ره کیج
۱۰۰۰	میر
۳۰۰	دیدان

دبیژن نهڤ هوزه ژ گولا (وانی) دساله کا خهلا و گرانی دا هاتینه .
هندهک ژ وان وهک عه ره با لی هاتینه و جلکیت وان دکه نه بهر
خوو ب زمانتی وان دئاخفن. هندهک ژئی کوچهرن و هندهک نیڤ
کوچه رن. ناڤتی وان ب نه باشی وری گریتی چوویه، بهلی دسه ر
هندي را بزیره کیا کاری تینه نیاسین.

١٨- بشیری:

سروک: کوری محمودی عدلی.

جھ: بشیری

ھیټو: (٢٠٠) دوسه د تهنک.

١٩- بوجان:

هوزه که ل گرت ده قهرا سیه رکتی د ناکنجی نهو دبیترن بیت چونه
دگل ئیکه تیا قه ره کتجا و هوشنا ، بسه روکاتیا قه سابی شیخو.

٢٠- شایکین:

هوزه کا بچویکه ل نیزیکی سیه رکتی.

٢١- همیکان:

هوزه که ژ ئیکه تیا مللی یا.

٢٢- چیا رهش:

هوزه که ژ ئیکه تیا مللی یا.

۲۳- کیکي:

سروک: عبدالرحمن

جھ: زڙستانى ل قهرج داغى و هاڻينى ل رويبارى چھ غ چھ غ.
هيٺو: (۱۲۰۰) هزار و دوسه مال.

نيشان: هوزه کا مهزنه يا نيڻ ڪوچر. دٻيٿن ڙ ره فيشنا ميره ڪي
عه باسى نه، هاتبو هنارتن ڙ لايي خه ليفه ڪي عه باسى بو ميراتى ل وى
جهى بڪت. سهروڪيت وان خوه دببن ڪو ڙ خوينه کا پاڙن و
بچاهه ڪي نزم بهري خوه ددهنه هوزيت دى. عبدالرحمن مروقه ڪي زانايه و
شارازايه کا باش دميتروى دا ههيه.

۲۴- چومان:

سروک: خليل ناغا

جھ: ناحيا ههباک، ل گريت باکورا-روڙه لاتا مستيرينى.

۲۵- دهقوريا:

سروک: فرحان ناغا و شڪرى ناغا

جھ: (۲۰) بيست ميلا ل باکورا-روڙ ناغا مستيرينى.

ٺهڻ هوزه باجى ددهته على عبدالرزاق ي شهمهر. سهروڪى هوزى
فرحان ناغا مروقه ڪي ساويلڪهيه و دهق شڪينه و نه شاره زايه. دٻيٿن

۲۳- ٺهڻ روياره ڙ مستيرينى دڇيته قامشلو

ئەف ھوزە دكە قندا ژ (شەرنەخ) ھاتىيە.

۲۶- بەندا دەق شورىيا:

سەروك: عزالدين قەسرى، كو ناقدارترین سەروكە دقئ بەندى دا. سەروكاتيا شان پشكا [قەراجوس، رامان، حبسبنى] دكەت و ب ھارىكاريا وان دشىت (۱۵۰۰) ھزار و پىنج سەد زەلاما كومكەت، (۸۰۰) ھەشت سەد ژ وان بوسرمانن و ب چەكىت نوى و سقن.

سەروك	مال	گوند	پشك
محمد صالح	۵۰۰	۵	ئەرناس
ابراهيم ئاغا	۱۲۰۰	۱۱	قەراجوز
محمدى حاجى	۶۰۰	۸	رامان
حبیبى سەدالله	۸۰۰	۳	حسن كايف
اسماعيل	۷۵۰	۱۵	حەسار
صالح كورى ساروخى	۳۰۰	۵	كولىكا
عزالدين محمد صالح ئاغا	۷۰۰	۱۲	حبسبنى
رشيد	۶۰۰	۷	شامىكا

جه: ل باکورا باژیری میدیات.
نیشان: عزالدین مروقه کی گرنکه ل ده قهری و دژی وان هوزانه نه ویت په یوه ندی ههین دگه ل «علی بوطی» یی هه قیرکی. یی کونه هبار ب گه لکه کوشتارا. پار «۱۹۱۸» دژی میریا تورک شوره ش کر. به لی ب توندی هاته هه رشاندن و که لا وی هه رفاند. نهو یی هاتیه سهر هسیت خوه.

پشتی شهر راوه ستاندی یی ب نک مه قه تیت. به لی پروپا گندیت قی دو ماهی بی کره مروقه کی نه خوشتقی. هوزین ده ورو به ریت وی ههر دهم نه رازی بونا خوه ژ ماتیکرنا وی دیار دکهن. عزالدین سه رو کاتیی ل پشکا ژیری ژ هوزا دیر قیری دکه ت. به لی هه لو یستی وی یی رامیاری نه یی رونه. دبیت نه و نه خوشیا لناق به را وی و «علی بوطی» ل ههر وه خته کی نه مینیت.

۲۷- دهق شوری تامینی:

سه روک: نه حمه د محی. دبیتژن جه ژ ئینگلیزی دکه ت.

۶ شه ش گوند

۳۰۰ سی سه د مال

۲۰ بیست سوار

۲۰۰ دوسه د تهنک

دناکنجی نه ل دولا گاگار ل باکورا مستیرینی ب چند میلا.

نوبه تداریت ریا شه‌مه‌نده‌ف‌ه‌را ئه‌لمانی بون، ئه‌وا د مسیریینی را
دبوریته. دباشن دگهل مه‌سیحیا . دوژمناتیه‌کا به‌رده‌وام دگهل «علی
بوطی» یا هه‌ی.

۲۸- ده‌نان:

پشکه‌که ژ مللی یا .

۲۹- داش:

پشکه‌که ژ مللی یا.

۳۰- دایکا:

هوزه‌کا تیکه‌له ژ کوردیت ئیزدی و مسیحی.
جه: طوری «طور عابدین»
هیژ: (۹۰۰) نه‌ه سه‌د مال

۳۱- دیدرا:

سروک: محمه‌دی کوری موسای.
جه: هیرونی

هینز: (۱۰۰) سهد مال
ژ ئیکه تیا میرانن.

۳۲- دیرقوری:

سهروکه کئی دیار نینه.

سهروک	مال	گوند	پشک
عبدالحکیم بهگ	۲۵۰	۵	۱- بهندا ژوری
شکری کورئ عیسای	۲۵۰	۵	۲- بهندا ژیری

دورژمناتیبه کا بهرده وام لناقبه را ههر دو پشکا یا هدی . نه خوشی ژ
بهر شهری نه دیتیبه . ههر دو پشک پیئکه دشین «۱۵۰» سهد و
پینجی تفهنگیت نوی و (۵۰۰) پینج سهد تفهنگیت که فن
تاماده کهن.

ههر دو پشک دزیت باشن و کونتروله کا موکم لسه نینه.
پشکا ژیری ههقبهندی دگهل عزالدین قهسری یا هدی.
جه: قهزا سور.

۳۲- دیر ماموگا:

پشکه که ژ بهندا ههڤیرکا.

۳۴- دیر شهو:

سروک: عه مەری کوری عه مەر.

جە: دیر شهو.

هیتز: (۶۰۰) شهش سەد مال.

۳۵- دیدان:

هوزە که ژ ئیکه تیا به رازیا.

۳۶- دینان:

هوزە که ژ ئیکه تیا به رازیا.

۳۷- دورکا:

جە: ل چیا ئی طور «طور عابدین».

هیتز: دگەل ئیزدیا دبنه (۱۲۰) سەد و بیست مال.

۳۸- دودکان:
پشکه که ژ مللی یا.

۳۹- دوماننا:
پشکه که ژ بهندا هه قیرکا.

۴۰- ئیلیا:
هوزه که ژ ئیکه تیا مللی یا.

۴۱- نیل کاوات (ملکوات):
پشکه که ژ ئیکه تیا مللی یا.

۴۲- فوقانی:
پشکه که ژ ئومه ریا.

۴۳- گه روسی:
سروک: عه مهری کوری شاهر

جه: گاری سار
هیتز: (۳۰) سیه مال
ژ ئیکه تیا میران.

۴۴- گویان (گویی):

سروکه کای دیار نینه.
ئوصمان ناغا گرنگترین مروقه دناث هوزی دا.
گوی بناث و دهنگن بو دروستکرنا ئاریشا و دئاکنجی نه ل دول
و نهالیت ئاسی.
هیتز: نیزیکی (۴۰۰) چوار سه د تقهنگا.
جه: د ئاکنجی نه ل باکورا زاخو ب (۲۰) بیست میلا. باراپتر
دکه قنه ژ دهرقه ی سنوری ویلایه تا موپسل. په یوه ندییت وان د
خرابن دگهل هوزیت هه قسوی وهک سندی و سلیقانه یا.
به لئی بییت لژیر کارتیکرنا (عبدالرحمن شه رنه خی) نه وی
به رپسیار ژ رودان و بویه ریت درئی مه سیحیا دهینه کرن و
بکوژتنا «کابتن پریسون» بدوماهی هاتی ژلاییتی گویی یا قه.

۴۵- گولیکا:

پشکه که ژ به ندا دهق شوریا.

٤٦ - گهرگهري:

سروک: سليمان ئاغا، ئيبراهيم خليل، عبدى ئاغا و حسن خليل.

جھ: ژ تل ئاويرات ههتا ئوقرياه.

هيژ: (٥٠٠) پينج سهه مال

(٢٠٠) دوسهه تفهنگ.

لبن ره شمالاڤه دژين و توف چيني دکهن. دگوتن ژ رهيت عه ره بي نه، بهلى ب کورمانجى دئاخفن.

٤٧ - هيسيني:

پشکه که ژ بهندا دهق شوريا.

٤٨ - هاجى بهيرهه:

هوزه که ژ ئيکه تيا مللى يا.

٤٩ - ههسنگان (ههسنا):

هوزه که ژ ئيکه تيا مللى يا.

۵۰- هه‌مه‌ن کیف:

پشکه‌که ژ به‌ندا ده‌ق شوریا.

۵۱- هه‌سار:

پشکه‌که ژ به‌ندا ده‌ق شوریا.

۵۲- هه‌ئیرگی:

سه‌روک: گرن‌گترین ئیک «علی بو‌طی» یه.

پشک	گوند	مال	سه‌روک
۱- عه‌لیکا	۱۵	۶۰۰	حیتو حسین- کوری عه‌مه‌ر ئوسمان
۲- سه‌یدا	۱۰	۷۲۰	علی بو‌طی. خلیل زاده
۳- دیرماموکا	۱۵	۵۰۰	حسن محمد صالح
۴- سال‌حا	۶	۴۰۰	ره‌مه‌زان سما‌هیل
۵- می‌زیزاک	۱۲	۱۰۰۰	علی بو‌طی
۶- به‌راقی	۱۲	۶۰۰	ئوسمان. عب‌دی
۷- نه‌ره‌با	۵۰	۲۴۰۰	عب‌د‌ال‌کریم

پشک	گوند	مال	سه روک
۸- دومانا	۱۲	۷۰۰	محمد عليکو. يوسف سليمان
۹- قهزا عليکا	۱۷	۱۵۰۰	ئوسمان

دسه ر هندی را کو «علي بوطی» سه روکی هه می باسکی نینه. بهلی پا گرنگترین سه روکه و مهزنا تیی ل پشکیت [عليکا، دیرماموکا، سالحا و میززاک] دکهت. ب هاریکاریا فان پشکا دشیت (۲۰۰۰) دو هزاره لاما کومکهت، ب تهنگیت نوی قهو دگهل (۲۰۰-۳۰۰) دوسه د هتاسی سه د فیشهکا دگهل هر تهنگهکی. هر چهوا بیت نهف ئیکه تیه نه ئیکه تیهکا موکه و هر دهه دبیت ئیکا دی دروست بیت.

علي بوطی، شیا هه قسویت خوه ئیک ئیک پویچکهت ژبلی «شهرنه خیا» کو دگهل وان هه قبه ندیهکا موکم هه یه. ل مهها نیسانی/۱۹۱۹، دگهل عبدالکریم بشهر هات و شکاند. بهلی دیار بوکو نهو شهرتی دوماهیی نه بو چنکو عبدالکریم شیا جارهکا دی شهرتی وی بکهت.

ههروه سا «علي بوطی» سه روکاتی ل [سارهان، سولکان و چومار] ژی دکهت و هر چهوا بیت نهو نهژ هه فیترکیانن و په یوه ندی دگهل وان دکهت برهنگهکی سه ریخو.

ل مه‌ها خزیرانا ۱۹۱۹ علی بوطی هه‌ول دا دامو ده‌زگه‌هیت
میری ل «میدیات» ی بگریت و ئەفه بو ئەگه‌را شه‌رده‌کی دژوار
لناقبه‌را وی و چهند هیزیت سوپایی تورک.

۵۳- هیسولیه:

هوزه‌که ژ ئیکه‌تیا مللی یا نه.

۵۴- هوشن:

ل زویریت ده‌قه‌را سیوه‌رکی د ئاکنجی نه. دییژن یا چوبه د
ئیکه‌تیه‌کی دا دگهل [بوجاک و قه‌ره‌کیجا] لژیر سه‌روکاتیا
قه‌سابی شیخو.

۵۵- ئیسیادات:

هوزه‌که ژ ئیکه‌تیا مللی یا.

۵۶- ژیلان:

سه‌روک: رسول ئاغا و صادق ئاغا.

جه: دهی

۵۶- رسول ئاغا ژ ئاقلداریت کورد بو، پشتی شورش شیخ سعید پیران شه‌ختی دهشت هه‌سنا بولین
خه‌تی و ل گوندی «جه‌ شه‌ره‌ف» ئاکنجی بو.

هیتز: (۴۰۰) چوارسہد تھنگ.

۵۷- ژیرکی:

سروک: سمو کوری تھمو، عبدالرحمن خانجی.

جہ: لہر روبری خابوری ل روژھلاتا کویا، ل نیتزیک بیت
شہباب.

هیتز: (۳۰۰) سی سہد تھنگ

۵۸- کالندہلان:

پشکہ کہ ژ مللی یا.

۵۹- قہرہ کیج:

سروک: عبدالقادر داروغ [زیندان کریہ ل دیاربکر] قصاب شیخو

[سہروکاتیا ہوزی دکہت دہمی عبدالقادر یی حازر نہ بیت]

جہ: روژٹاٹا دیاربہ کری، لہر ریا سیوہرکی.

هیتز: (۸۰۰۰) ہشت ہزار تھنگ. دگہل ہوزیت ہہقبہند ہوز

بخوہ (۱۲۰۰) ہزار و دوسہد مالن.

سہروکی ہوزی (عبدالقادر داروغ)ہ، دگہل سماہیل ئیبراہیم مللی ژ

سویاتا ۱۹۱۹ ی وەرہ، تورکا ل دیاربہ کری یی زیندان کری و ہہتا

نهو ژى هەرل ویری دزندان کرینه (تموز ۱۹۱۹).
نهو سهروکاتیا هوزی «قهسابی شیخو» دکهت و دبیریت کو ههمی
هوزیت دهقهری پشتهقانیا وی دکهن، و ژوان «بوجاک و هوشن».
ئهف هوزه ژ بنیات ت ورکمانن و ژ روژئاقا ئهنادولی سولتان سهلیم
ئانینه ول دولیت قهرهج داغی ئاکنجی کرینه. مه‌ره‌م ژی دا جهی
هوزیت کوردی «زیرگی و تریکان و هوزیت دی» بکرن، ئه‌ویت
ئیمپراتوریه‌تا ئوسمانی ژ کوردستانی ب کوته‌کی برینه روژئاقا
ئهنادولی.

هەر زوی قهره‌کیجا ژن ژهندهک هوزیت کوردی ئینان و پشتی
دهمه‌کی کورت ب هه‌ست و ئامانج قه بونه کورد و ب کوردی
دئاخشن. ل قی دو ماهیی بیت هاتینه گریدان ب گه‌لهک بنه‌مالیت
کورد بیت خوه جه قه.

ئهف هوزه نیف کوچهرن و پاش کهفتینه و دوژینن. ب ره‌نگه‌کی
گشتی ناخی وان نهیی باشه ژ بهر کو بی ل ژوریا ری ناچه‌کی
نه‌باش بو ههمی کوردا بی چیکری.
تیبنی: هوزه‌کا دی بقی ناخی دناف ئیکه‌تیا به‌رازییا دا یا ههی و دبیت هەر
ژ وی بنیاتی بیت.

۶۰- قه‌ره‌جوس:

پشکه‌کا بچوبکه ژ به‌ندا ده‌ق شوریا.

۶۱- که‌لنده‌رن:

هوزه‌کا بچوبکه ، بنه‌کوکا وی یا ل گوندی گورگوری ل سه‌ر ریا
مسیرین-ماردین، (۲۰) میلا ژ مسیرینی د دویرن.
سروک: احمد ئاغا و محمد ئاغا

۶۲- که‌له‌ش:

پشکه‌که ژ مللی یا.

۶۳- گرکا:

جه: قه‌زا جزیری
هینز: (۱۰۰) سه‌د مال ژ ئیکه‌تیا میرانن
سروک: محمدی عه‌مه‌ر
ئه‌ف هوزه نه‌ول قه‌زا سلویی دئاکنجی نه.

۶۳- دبیتنه باژیرکی سلویی «گرکا محمدی عه‌مو»

٦٤- **كتكان:**

هوزه كه ژ ئيکه تيا به رازيا.

٦٥- **خالا جان:**

پشکه که ژ مللی يا.

٦٦- **خالکا:**

سروک: عرب ئاغا و حاجی کوری حسن.

جه: هائینی ل باکورا شهرنه خ.

زقستانی لسهر ریا زاخو-جزیری.

هیز: (١٠٠) سهد تهنگ.

٦٧- **خالا جاری:**

هوزه که ژ ئيکه تيا مللی يا.

٦٨- **کچان:**

سروک: يوسف ئاغا ريه سپی

هیز: (٢٠٠) دوسه مال

جھ: ره ختی راستی ژ رویباری دجله ی نیزیك جزیری.
ژ ئیکه تیا میرانن.

۶۹- کیکیه:

بهری خوه بده کیکی.

۷۰- کیران:

پشکه که ژ مللی یا.

۷۱- کوهان:

سروک: چوسه روکیت دیار نینن. به لئی بنه مالا بهگ له ری سور
سه روکاتییی دگهل مختاریت وان لی دکهن.

(۱۰) دهه گوند

(۸۰۰) ههشت سه د مال

(۵۰) پینجی تهنگیت نوی

(۲۰۰) دوسه د ژی ژ رهنگیت دی.

جھ: قهزا سور

مشه دز دناث قتی هوزی دا هه نه و کونترول یا کیمه ل سه ر.

ژمارا قئی هوزی ۱۰٪ دهه ژ سهدی یا کیم بوی د چاخنی شهری
جیهانی دا.

۷۲- کوما رهش:

پشکه که ژ مللی یا.

۷۳- مه عافان:

هوزه که ژ ئیکه تیا به رازیا.

۷۴- مه هلامی (معله می):

۲۳ گوند

۲۵۰۰ مال

سروک: خلیل بهگ و حسن بهگ . د ئاکنجی نه ل که فرهه وا

جه: قهزا میدیات

نیشان: مامی سروکیت ناقبری (خلف بهگ) هاتبو گرتن ژ
لای تورکا قه و پاشی ل سیداری دا . بهلنی دسه ر هندی را ژی
دورژمناتیا تورکا ناکهن و دبیزن چ لبن دهستی میریا تورکا
قه بین یان یا شهریفیا [حسین شریف مکه] نه یا گرنکه ، چونکو

هر دو بسورمانن . گهلهک ره وشتیت هوزاتی بیت هیلاین و دبیت ژبه ر په یوه ندییت وان بن دگهل عه ره با . زمانتی عه ره بی ژی دزانن . حالتی هوزی با شتر یی لی هاتی ژ بهری شه ری جیهانی . سه روکییت هوزی ژ ده رقه ی گوندییت خوه مه زناتی ناکهن و د بخومتی و ته ماع و قه لسن .

دبیترن نهف هوزه مه سیحی بون بهری (۳۵۰) سی سهد و پینجی سالا (ژنقیسینا قتی راپورتی ۱۹۱۹) . ژبه ر ئالوزیه کی بونه بوسرمان . لده می کولبه کا گهنمی داخاز ژ په تریارکی کر کو پیلیت ل جهژنا ره مانتی گوشتی بخون . به لی په تریارک رازی نه بو ، ژبه ر هندی بونه بوسرمان ب زمانه کی عه ره بی یی بی سه رو بهر دئاخفن . ژنکییت وان جلکییت سور دکهنه بهر خوه و دبی پیچه نه . لقی دوماهییت گهلهک په زی عه ره بی وه رگرتن .

گوتنه کا دی یا هه ی دبیترن کو ژ بنیاتدا ژ عه ره بییت « بنی هالان » و د ئاکنجی نه ل ده قه را باکورا مسیریینی . کولبه کا هفت سالی دکه قندا نهف هوز کره دو پشک . پشکه ک مشهخت بون « تونس » و پشکا دی « مه هلامی » ما لده قه را نهو لی دئاکنجی .

۷۵ - ماته می :

هوزه که ژ ئیکه تیا مللی یا .

۷۶- مەندان:

پشکەکه ژ مللی یا.

۷۷- مەشکینی:

پشکەکه ژ مللی یا.

۷۸- ئیکەتیا مللی یا:

مێژوو: مللی دبیژن مللەتی کورد دبیته سێ پشکیت سەرەکی:
(۱) مللی (۲) زیلان (۳) کوردیت بابا.

دکەڤندا هەر سێ پشکا دوژمناتیا ئیک و دو دکر و شەریت بەرفرەه
دناقبەرا وان دا هەبون.

ل دەستپیکا چەرخێ نوزدی و ل سەر وەختی سولتان محمودی .
سێ میریت مەزن هەبون ل باشورا ئیمپراتوریە تا ئوسمانی. ئە یوب
بەگ پیری مەزن یی سەرۆکی مللی یابو. ح و کمرانی ل جزیری دکر.
محمد بەگ (کور) پاشایی رەواندووزی، حوکمرانی ل ناقبەرا
سنوریت روژەهلاتی هەتا موپسل دکر. هەر ل وی دەمی شیخ
صفوک سەرۆکاتیا هەمی هوزیت کوچەر (بدو) ییت باشور دکر. ئە ف
هەرسێ میرە دژیارەکا باش دا دژین و دسەر بخوون ل سەر جهیت
خو، نەهای ژ سولتانی ستانبولی هەبوو نە پاشایی بەغدا. بەلی

لدوماهیئ ئوسمانیا بریار دا کو بزاقیئت وان راوهستینیئت ورهشید
 پاشا هنارته شهرئ دژی وان. محمد پاشا گرت و پاشی کوشت،
 هر ووسا شیخ صفوک و ایوب بهگ گرتن و هنارتنه دیاربکر و
 دزیندانی دامرئ، هوسا ئوسمانیا دهستی خوه دانا سهر دهقهروی.
 دهمهکی کورت پاش هنگی شهرئ دناقبهرا مسروی و تورکادا رویدا.
 تیماوی بهگ کوری ایوب بهگی مللی گههشته مسری یا و شیا
 دهستی خوه دانته سهر باژیروی میردینیئ. بهلی قی کاودانی گهلهک
 نهکیشا تیماوی بهگ هاته کوشتن و ئوسمانیا جارهکا دی میردین
 گرت و هوزا مللی یا گهلهک ئیشاند و ههژار و بهلنگازکر ههتا
 محمود بهگ کوری تیماوی بهگی مهزن بوی و پشتی چند
 گوهورینهکا هاریکاری ژ پاشایی شامئ «دمشق» وهرگرتن ژبو قهگرتنا
 هیرشیت «طی و شمرا» و شیا بهرماییت هوزیت مللی یا کومکته
 ل «ویران شهر» و دچهند سالهکادا بو خودان هیز و شیان وقهدر.
 بهلی چند ئاستهنگ دیتن دهمی گهلهک «قلعه» ل «ویران شهر» ی
 ئافاکری.

عمر پاشایی والیی دیاربکر هر زوی بزاقا وی ههرشاند کهلا وی
 شهوتاند «سوت» و محمود پاشا ئیخسیر کر و دهمهکی ما
 زیندانکری، بهلی ژبهر داخوایت دوئییک ییت کوری وی ابراهیم
 پاشای هاته بهردان، بهلی ژ قههر و نهخوهشییئت دزیندانی قه
 دیتین زوی ئهمرئ خودئ کر. پشتی وی ابراهیم پاشا بو سهروکی

هوزی . بهلی ژ نهجامی شه‌لاندن و تالانکرنا چند کاروانیت تورکا هاته‌گرتن. بهلی پشتی شه‌ش مه‌ها یان پتر شیا خوه ژ زیندانی قورتال کهت و بگه‌هیته ناڤ هوزا خوه و ب قاچاخی ما دناڤداه‌تا دگه‌ل تورکا ناشت بوی.

ل دوماهیا شهری دناڤبه‌را روسی و ئوسمانیادا ، براهیم پاشای شیانیته خوه ئاشکه‌را کرن و نیشا خه‌لکی دان و ب دبلوماسیه‌کا زیره‌کانه شیا جاره‌کا دی هیتیت خوه لیکده‌ت و چند شیخ و سه‌روکیت هوزیت ده‌وروبه‌ریت خوه لخواه کومکه‌ت و لده‌مه‌کتی کیم شیا هوزا مللی یا ب که‌ته بهیتترین هوز و بگه‌هینته پله‌کا بلند کو چو جارا بهری نه‌ونه گه‌هشتبوی. دوی ده‌می دا براهیم پاشای و گه‌له‌ک سه‌روکیت دی خوه دناڤ هیتیت «حمیدی» دا نقیسی بون . پشتی سه‌ره‌دانا «سته‌مبولی» کری پلا ژه‌نرالیی دانی و پاش ناسناقی پاشاتیی ژی دای.

پشتی هنگی سیاسه‌ته‌کا زیره‌ک و چه‌له‌نگ تر بکارئانی و شیا نه به‌س هوزیت «شمرو عنزه» راوه‌ستینیت، بهلی ده‌قه‌را خوه ژ ههمی کروپیت چه‌کدار و ریگر و تالانکه‌را پاقرکه‌ت. وه‌ک سیاسه‌ته‌کا بنه‌کوکیا وی، پاراستنا مه‌سیحیا بو شیا گه‌له‌کا ژوان ل «ویران شهر» قه‌جه‌مینیت، کو بو نه‌گه‌را وه‌راربونا بازاره‌کا ده‌وله‌مهند و ل ده‌می قه‌تلوعاما ئه‌رمه‌نیا به‌ری شهری جیهانی شیا پتر ژ (۱۰) ده‌ه هزار ئه‌رمه‌نیا ژ مرنی قورتال

کهت. پاشی مشه پهمان و ههقبهندی دگهل هندهک هوزیت
عهرهبی گریدان وهک هوزا «جایس» هه ر ل وی دهمی هوزیت
«عهفدهلی و باگاراو شرابی و هوزا کیکا» یا کوردا ناقدیر چونه
دناف وی ئیکهتیی دا ئهوا براهیم پاشایی مللی دامهزراندی. ب
هلئ هوزیت «طی، جبور و شم» دژی وی راوهستان.

بهلئ دهمهکی دریژ پی نهچو شیا ب زیرهکی و دبلوماسیتا خوه
ئویجاخهکا مهزن ژ «شمرا» بسهروکاتیا شیخ جارالله ی بکهته
ههقبهند دگهل ئیکهتیا مللی یا.

لسالا «۱۹۰۴» شههکی دگهل هوزا «قهرگیجا» رویداو ئهو
شه ر بو ئهگهرا شههکی دی دگهل هیزیت حوکهتا ئوسمانی و ژ
ئهنجام ئهفسهههک هاته برندارکرن و هیزیت دگهل ژ چهک کرن.
وسا هاته هزرکرن کو ستیرا براهیم پاشای رژیا. بهلئ زیرهکی و
دبلوماسیتا وی هیلا هه ر بمینیت بهیز و لدهمی شه ری جیهانی
ژبه ری گهش تر لی هات.

ئیکهتیا مللی یا ژ (۴۸) چل و ههشت هوزیت هه مه جور
پیک تیت. باراپتر ژ وان کوچهرن و لسی گوشا مستیربینی - ئورفه-د
یاربکر دئاکنجی نه.

براهیم پاشا هندیی ب هیز و ناقدار بو کو هوزیت ده رقه و
دویری دهقهرا وی وهک دهرسیمی. گوه ل ناف و دهنگیت
وی ببو.

جھ: دہقہرا ویران شہر.

سہروکائی نہو: محمود بہگ کوری براہیم پاشای.

شیانیت مہزن ہاتھ تہرخان کرن ژ لایئی تورکافہ کو بکیشنه لایئی
خوہقہ، بہلی ہتا نہو نہشیاینہ (خزیرانا ۱۹۱۹). ژ رەخہکی
دیقہ، کورد نہ دپشت راستن ژ بوچونیت وی. وەسا دیارہ دیتنیت
وی ہتا نہو نہ درونن، بہلی دبیت یئی حازر بیت پاراستنا
ئینگلیزی وەرگریت، دگہل ہندی ژ یی دودلہ. سی برایت
ہین: خلیل، سماہیل، عبدالرحمن.

نیشان	جھ	ژمارا مالا	ہوز
کوچہر	روژہلاتا ویران شہر	۲۵۰	۱- دہنان
کوچہر	باکورا دانان	۴۵۰	۲- سیدان
کوچہر	باکورا روژہلاتا سیدان	۵۵۰	۳- کیران
کوچہر	نیزیک فارتو	—	۴- دودکان
کوچہر	باشورا روژٹاٹا دیاربکر	۷۰۰	۵- خالاجان
کوچہر	باکورا دیاربکر	—	۶- گہلہش
کوچہر	قہرہج داغ	—	۷- مہندان
کوچہر	باشورا روژہلاتا دیاربکر	۲۵۰	۸- کومارہش

نیشان	جھ	ژمارا مالا	ھوز
کوچہر	روژھہ لاتا ویران شھر	۸۰	۹- شھرہ فیان
کوچہر	روژھہ لاتا کومارہش	—	۱۰- ئیل کاوات
کوچہر	باکورا میتردینئی	—	۱۱- داشی
کوچہر	درسیم و باشورا میتردینئی	—	۱۲- کالندہ لان
کوچہر	باشورا روژٹاٹا جزیری	—	۱۳- حاجی بہیرہم
کوچہر	نیزیک مسیربینئی	۲۶۰	۱۴- ھہسہنکان
کوچہر	باشورا روژٹاٹا حسن خان	۷۰۰	۱۵- خلا جاری
کوچہر	باکورا خلا جاری	—	۱۶- عہلیا
کوچہر	باشورا ویران شھر	۸۵	۱۷- ئیسیادات
کوچہر	باشورا ئیسیادات	۷۰۰	۱۸- تیرکان
کوچہر	نیزیک سہروکانی (رأس العین)	۷۵	۱۹- ناسریان
کوچہر	باکورا روژھہ لاتا ویران شھر	۲۱۰	۲۰- تہہیوقان
کوچہر	سہروکانی (رأس العین)	۸۰	۲۱- سارتان
کوچہر	سہروکانی (رأس العین)	۷۰	۲۲- ئوسباخان
کوچہر	باکورا سہروکانی (رأس العین)	۸۰۰	۲۳- ماتہ می

نیشان	جھ	ژمارا مالا	ھوز
کوچەر	باکورا روژئاڤا ویران شھر	۲۵۰	۲۴- جمیکان
کوچەر	باکورا روژئاڤا جمیکان	۱۳۰	۲۵- بارگوهان
کوچەر	باکورا بارگوهان	۵۵۰	۲۶- ھیسولیه
کوچەر	باکورا روژئاڤا ھیسولیه	—	۲۷- چیا رهش
کوچەر	قہرہج داغ	۲۰۰۰	۲۸- زیروفکان
کوچەر	روژئاڤا سیوہرکتی	ژمارہ کا بوشن	۲۹- داغ باشی
کوچەر	باکورا روژئاڤا سیوہرکتی	—	۳۰- بوجاک
کوچەر	روژئاڤا سیوہرکتی	—	۳۱- ھوشیان
کوچەر	نیزیکی بیرہجہکتی	۸۰۰	۳۲- بیسکی
کوچەر	باکورا بیرہجہکتی	۵۰۰	۳۳- حاجی مانلی
کوچەر	روژئاڤا حاجی	۱۰۰۰	۳۴- چاکالی
کوچەر	روژئاڤا چاکالی	۱۰۰۰	۳۵- مردیسی
کوچەر	باکورا چاکالی	۵۰۰	۳۶- کاسیانی
کوچەر	باکورا مردیسی	—	۳۷- ئوتہرکیچ

نیشان	جھ	ژمارا مالا	هوز
ٲاکنجی	باکورا ٲوتھرکیج	—	٣٨- جان بهگ
ٲاکنجی	ٲیژیکی خه ربوت	٥٠٠	٣٩- بیلیان بوگرا
کوچهر	روژٲاٲا بیلیان بوگر	٨٠٠	٤٠- دیرٲژان
ٲاکنجی و کوچهر	باکورا دیرٲژان	٥٠٠٠	٤١- کاو
	درسیم	٥٠٠	٤٢- مولکان
	روژٲاٲا دیاربرکر	—	٤٣- کیٲران

ژماریت سهری دزٲرنه چاخٲ بهری شهرٲی جیهانی. وسا ٲیتسه هزرکرن کو
ٲیکه ٲیا مللی یا گهلهک زهرهرد دهمنٲی شهرٲی دا نه دیتیه.

٧٩- میر:

هوزه که ژ ٲیکه ٲیا بهرازا.

٨٠- میران:

سروک: ٲائف بهگ.

جھ: قهزا جزیری. ل رهختی چهپی یی رویاری «دجله»
نیشان: هوزهکا کوچه ره. دهاقینی دا بهره و گولا «وانی» دچن.
 بهلی دقان سی سالیته دوماهی پی دا (۱۹۱۹) نه دشیا هاتن و
 چون پی بکته ژ بهر شه ری جیهانی. ناچه را میرا و شهرنه خیا
 نه خوشی و شهریت هین ژ بهر هاتن و چونا وان ل هاقینی دناث
 ناقاری شهرنه خی یارا.

میرا ب هشکاتی و رکبه ری پی دهینه نیاسین. «نائف بهگ»
 مروقه کی ناقل مهند و خوراگره. بهلی یی نهره حه ته ژ بهر وان
 گوتنیته دهینه گوتن سه بارهت بهر سیاریا وی د کوشتنا مه سیحیادا
 ل پیشخابور. کو دیژن (۹۰۰) نه هسه د مروف ییت کوشتین.

هیژ: (۱۰۰۰) هزار مال

ئهف هوزیت ناقیت وان دهین سهر ب ئیکه تیا میرا قه نه
 سه زوکاتیا «نائف بهگ» ی.

هوز	مال	سهروک	جھ
والسیری	۳۰۰	یوسف رزاق	گاریسه ر
کیچان	۲۰۰	قاسم	پهنجی نار
ته بیان	۳۰۰	اومر شاهر	سیرت
موسا ره شا	۱۵۰	جمیل چتو	هیرونی
گرکا	۱۰۰	حاجی عمر	دهی

هوز	مال	سه روک	جه
پهنجی نار	۱۵۰	محمد موسی	
عهلیکان	۲۰۰		
دیدرا	۱۰۰		
باتوان	۲۰۰		

۸۱- میراسینی:

هوزهکا ناڤنجی یه بو بوشاتی و یا ئاکنجی یه ل باشورا ریا
مستیرین - میردین.

۸۲- میزبزاک:

پشکه که ژ بهندا ههڤیرکا.

۸۳- مومان:

جه: باکورا - روژئاڤا جزیری.
هینز: (۶۰۰) شهش سه د مال. (۹۰) نوت ژئی مسیحی بون
بهری شهری جیهانی. بکورمانجی دئاخفن.

۸۴- **موسا رهشا:**

هېيز: (۱۵۰) مال

جه: قهزا جزيرى

ژ ئيکه تيا ميرانه.

۸۵- **ناسريان:**

هوزه که ژ ئيکه تيا مللى يا.

هېيز: (۷۵) مال. کوچهرن ل رهخيت سهروکانى.

۸۶- **نيروه:**

سروک: سعدو، کریم. هوزه کا بچوبکه و يا ئاکنجى يه ل
باشورا «جهلى» ل دهقهراماميدى. سهروکيت وى پيچهک ژ
موختارا بدهست ههلاترن و کونتروله کا باش لسهر هوزى نينه.
هېيز: (۷۵) هفتى و پينج تهنهنگ.

۸۷- **ئوکیان:**

هوزه که ژ ئيکه تيا بهرازايا.

هېيز: (۷۰۰) مال.

۸۸- نومهريان (نومهرى):

دهمى محمدى جزيرى يى ب هيز بيت ئەف هوزە گوهداريا وى دکت.

پشک	گوند	مال	سەروک
فوقانى	۲۷	۱۹۰۰	على ئاغا. اسماعيل ئاغا
تحتانى	۲۷	۱۸۰۰	ئوسمان ئاغا. احمد ئاغا. جاسول، خليل خزالي. حاجى حسن

ئەف پشکیت سەرى هەمى لژیر سەروکاتیا بنەمالا «بەگ لەر»
قەنە کو نیتیک (۲۰) بیست مروقانن.
هەردو پشک پیکقە دگرتداینه برەنگەکتى موکم و براستی ئیک
هوزن. دەینە نیاسین وەک ریکر، ئەردەکتى باش یى هەى و نیقەکا
گوندیت وان ئاقى نە. هەمیا پیکقە (۴۰۰) چوار سەد تەنکیت
نوی و سقک ییت هەین، هەر ئیکى (۳۰۰) سى سەد فیشەک
دگەل هەنە. هەر وەسا (۱۵۰۰) هزار و پینج سەد تەنکیت مودیلن
کەقن ژى هەنە و کونترولهکا کیم یالسەر هوزى هەى و هەر دەم
ئالوزیا چیدکەن.
جە: قەزا سور.

۸۹- پهنجی نار:

سروک: جمیل کوری جه توی

جه: پهنجی نار

هیز: (۱۵۰) سهد و پینجی مال
ژ ئیکه تیا میرانن.

۹۰- بیجان:

هوزه که ژ ئیکه تیا به رازیا.

۹۱- پینار عهلی:

هوزه کا بچوبکه ل گوندی سادا د ئاکنجی نه. (۷) حهفت میلا
دویری مسیربینی لسه ریا میردینی.

۹۲- ریکان:

سروک: هابی ئاغا

جه: روزهه لاتا زی مهزن. باکورا زیبارا بهروژی و روزئاقا
ئوره مار. ل دهقرا ئامیدی.

هیز: (۲۵۰) دو سهد و پینجی تهننگ. سهروکاتیا هابی ئاغای

ناگههپته ناڤ هه می هوزی بهلی پا دهپته نیاسین وهک سهروکهکی
هوکمدار.

ریکانیا نه یاریه کا کهفن دگهل ئوره ماریا یاهه ی. ئه وهوزا ب هیز
ول ژیر سهروکاتیا سیتوی و نه خوشیه کا مهزن ژ هیرشیت وان
دیتن لسه ری جیهانی. چو زانیاری مه نین سه بارهت میژویا وان
(ئوره ماریا).

۹۳- رمان:

پشکه که ژ بهندا دق شوریا.

۹۴- مانا:

پشکه که ژ بهندا هه قیرکا.

۹۵- سارهان:

سهروک: عهلی بو طی
هوز پارچه یه که ژ ئیکه تیا عهلی بو طی و ئه ندامیت دی
[سولکان، هه قیرکی و جومار]
هینو: بدروستی هیزا فی ئیکه تیی ئه قه یه:

۳. گوند

۱۵۰۰ مال

۴. سوار

۵۰۰. تهنگیت نوی

تهقه هرماریت دهمنی سروشتی نه، بهلی ل چاخنی نه سروشتی
(طواریء) دبیت ۴۰٪ زیده بین.

تهقه ئیکه تیه کا ری گرانه و سه روکتی وان ژی ریگرهکتی باشه نه و
ژی عهلی بو طی یه.

جه: زویریت دکه قنه باکور و روزه هلاتا مسیریننی ل ناحیا هاباک.
به ری خوه بده (هه قیرکا)

۹۶- سارتان:

هوزه که ژ ئیکه تیا مللی یا.

۹۷- سیدان:

پشکه که ژ مللی یا.

٩٨- سیرا کجی:

به ری خوه بده سورکیتیجی

٩٩- سهیدا:

پشکه که ژ بهندا هه قیرکیا.

١٠٠- شه دادان:

هوزه که ژ ئیکه تیا به رازیا.

١٠١- شیفانی:

سبروک: حاجی احمد افندی

هیتز: (٩) نه ه گوند

(٩٠٠) نه ه سه د مال

قی هوزی گرفتاری و نه خوشی نه دیتینه د چاخنی شه ری
جیهانی دا.

جه: قهزا سور

ئهف هوزه یا ره حهت و ته نابو ده ولهت سه ری حاجی احمد و کیم
گرفتاری دیتن. هوزه کا دی ژی یا هه ی بقی نا قی دنا ف به رازیا دا

دبیت هەر ژ بنیاتی قتی هوزی بیت.

۱-۲ - شامیکا:

پشکه که ژ بهندا دهق شوریا.

۱-۳ - شهرفیان:

پشکه که ژ مللی یا.

۱-۴ - شهرنهخ:

سروکین بالا: عبدالرحمن ئاغا کورئ محمد ئاغای.
سروکیت دی: حاجی یوسف ئاغا کورئ ئەحمەد ئاغای،
سلیمان ئاغا کورئ تتر ئاغای.

پشکا عبدالرحمن ئاغای	۱۰ گوند	۴۶۰ مال
پشکا حاجی یوسف ئاغای	۳ گوند	۷۰ مال
پشکا سلیمان ئاغای	۴ گوند	۱۰۰ مال

ژبلی قان پشکا هندهک گوندیت بچوبک بیت دی ژی بیت ههین
نه دقتی ژمارئ دانن. کو هیزا هوزی پتر ژ (۲۰) بیست گوندا لی

تیت و دبنه (۶۵۰) شہس سہد و پینجی مال و (۱۰۰۰) ہزار
تقہنگ.

شہرنہخی ہەر دەم دژاتیا ئینگلیزی دکەن. بەری دەمەکی بکریارەکتی
دوژمنکاری بەرامبەری ئینگلیزی رابسون، ئەوژی بہنارتنا کاغزا بو
ہوزیت دی کو (جیہادی) بکەن. ھەر وەسا گومان تیدا نینہ کو
کارەکتی مەزن ھەبو لسەر گویا دەمی «کابتن پیرسرن» کوشتی.
عبدالرحمن مروفقەکتی کار تیکەرە لسەر ھوزیت سنووری بو دژاتیا
ئینگلیزی و پشتەقانییا بزاقا جون تورکا ل جزیری دکەت.
باشترین ری بو شہرنەخ د جزیری را دچیت. ئەف ریکە یا باشە بو
دەوارا ب بارقە. دبیت ھندەک خوارن ژ گوندیت مسیحیا ئەقییت
نیزیکی ری پەیدابیت، بەلج پا باراپتر دکاقلن.

۱-۵ - سندی:

ھوزەکا تیکەلە ژ بوسرمان و مسیحیا، و ھەرچەندە مسیحی
دکیمن.

جە: ل باکورا گویی یا و لسەر ھەردو رەخیت ریا جزیری -
گویان.

۱-۵ - سلوی: ھوزەکا جودایە ژ سندی و نھو دکەقییتە د سنوری کومارا تورکی دا.
کولی: ھوزەکا سەر بخویە و جودایە ژ سندی و دکەقییتە روژھەلاتا ھوزا سندی.

پشک

مال

سلوپی ۶۰۰ عزیزئی کورئی محمود ئاغای

گولی

۵۰

ژبلی پشکیت سهری نیزیکی (۵۰۰) مال ییت ههین نه ژ ههردو پشکانن.

ئهفتی هوزئی بهرههقیا خوه دیارکر دژی گویا، پشتی کوشتنا «کابتن پیرسون». ئهف هوزه دگهل سلیقانهیا دشین چند هزار زهلامیت ب چهک بهرههف بکن.

۱-۶ - سلیقانی:

ههف سوینه دگهل گویا کو تیکهلیا وان دگهل ئیک نهیا باشه. دشین دگهل سندیا چند هزار زهلاما بهرههف بکن. سهروکی هوزئی هاریکاریا خوه بومه (ئینگلیزی) دیارکر دژی گویا پشتی کوشتنا «کابتن پیرسون».

۱-۷ - سویکان:

هوزهکه ژ ئیکهتیا (علی بوطی).
جه: زویریت دکهفنه باکور و روزههلاتا مسیرینئی ل ناحیا هاباک.

۱-۶ : هوزا سلیقانهیا نه ههف سوینه دگهل گویا بهلکو دکهقیته باشورا باژییری زاخو.

۱-۸ - سورکیچی:

سروک: حاجی احمد ئاغایی ئەقینە. «بابی کامل بەگ». مروقهکی ب ئاقلە و کالە میترە. مەزناتیی بدروستی ل هوزی دکەت و نان دەهە. دی ژ هەقالت مەبیت ئەگەر بو دیار بو کو ئەم (ئنگلیز) پشتەقانییا داخازیت مافیت نەتەوی بیت کوردی دکەین. مروقهکی زور دەولەمەندە.

چەمی ژوری	۱۰ گوند	۶۰۰ مال
چەمی ژیری	۲۳ گوند	۱۳۰۰ مال

دشەری جیەانی دا ژمارا قی هوزی ۴۰٪ چل ژ سەدی کیم بو. هەروسا هوزا شیخان گوهداریا حاجی احمد دکەن و پیکه دەشتین (۱۲۰۰) هزار و دوسەد تەهنگیت نوی دگەل (۴۰۰) چوار سەد فیشەکا بو هەر تەهنگەکی ل قادا شەری بەرەهەف کەن.

جە: قەزا سور

حاجی احمد ئاغ ا هەردەم گوھتی خوہ ددا میریا تورکا و هاریکاریا وان دکر. نەو خەم و ئازاریت وی ئەون کو هوزا وی یا بی هیتزتر لی هاتی ژ وان هوزا ئەویت دژی قانونی راوەستاین. کوری وی کامل بەگ مروقهکە زانین ورەوشەنبیریا خول سويسرا یا وەرگرتی. پاشی یی گەهشتیه سوپایی تورکی ل دەست پیکا

شەری جیهانی، بو پە یو ەندیا دگەل «هیئە آرکان الحرب الالمانية». کورد پەرە رە کتی خوین گەرمە. بە لێ دزانیت کو یا پیدقی یە تیک گە هشتە ک دگەل ئینگیزی هەبیت سە بارەت پروژێ ئوتونومی بو کوردا.

دقیقە ل پاشە روژێ ببیتە مروقە کتی نافدیر ل کوردستانی. هوز ما ل سەر رە حە تی و تە نا هیا خوە ب هاریکاربا سەر و کتی هوزی و کیم ئالوزیا روی دا.

۱۹- تە هتانی:

پشکە کە ژ ئومە ریان

۱۱۰- تە مینی:

تیکە لە دگەل دەق شوریا.

۱۱۱- جوان:

هوزە کە ژ ئیکە تیا مللی یا.

۱۱۲- تیرکان:

هوزه که ژ ئیکه تیا مللی یا.

۱۱۳- تهیان:

هیتز: (۳۰۰) سی سهد مال

جه: ده قهرا جزیری

دبیژن ژ هوزا (طی) یا عه ره بی نهو ناقه کتی خراب یی هه ی. ژ
ئیکه تیا میرانن.

۱۱۴- ئوسباخان:

هوزه که ژ ئیکه تیا مللی یا.

۱۱۵- والی سیری:

سروک: یوسف رزاق

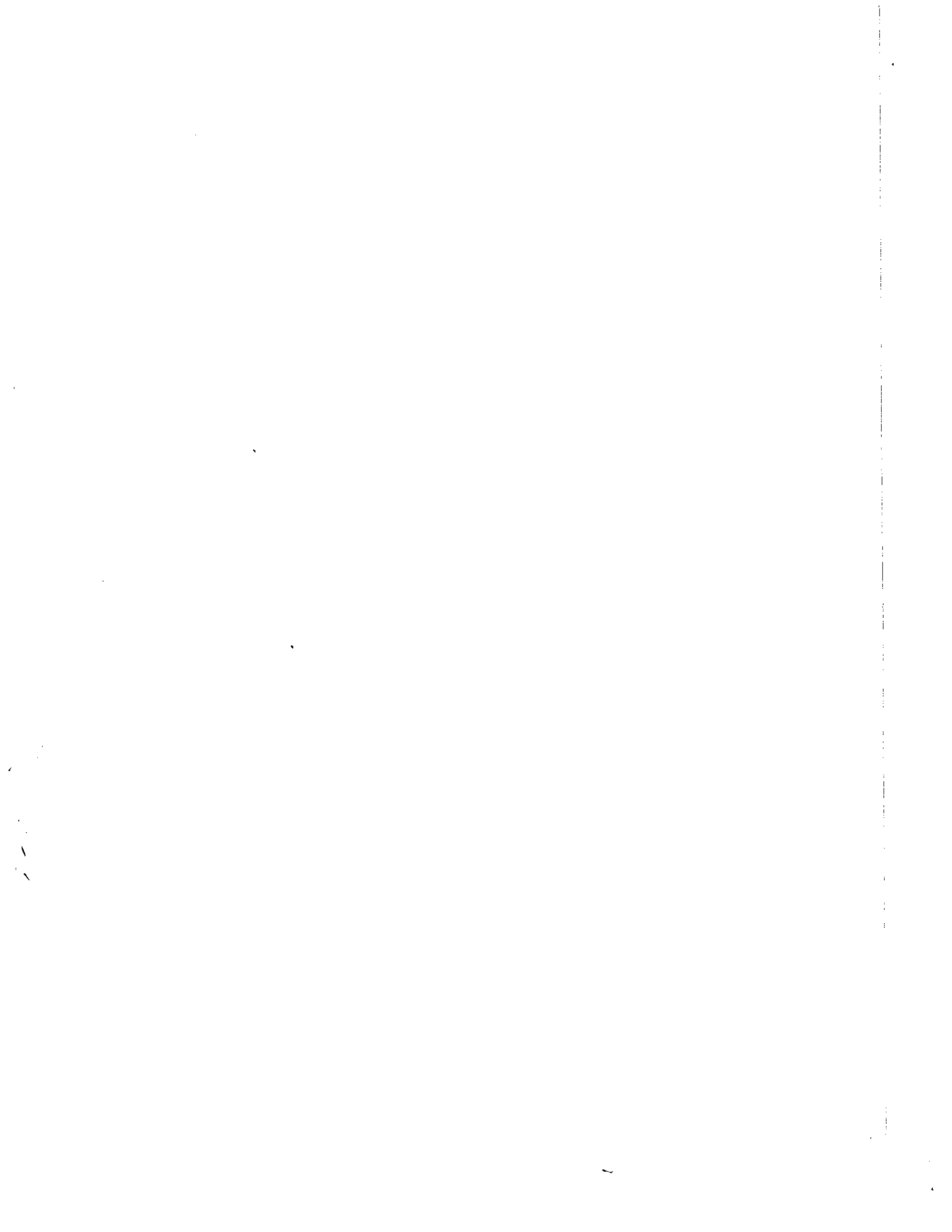
هیتز: (۳۰۰) مال

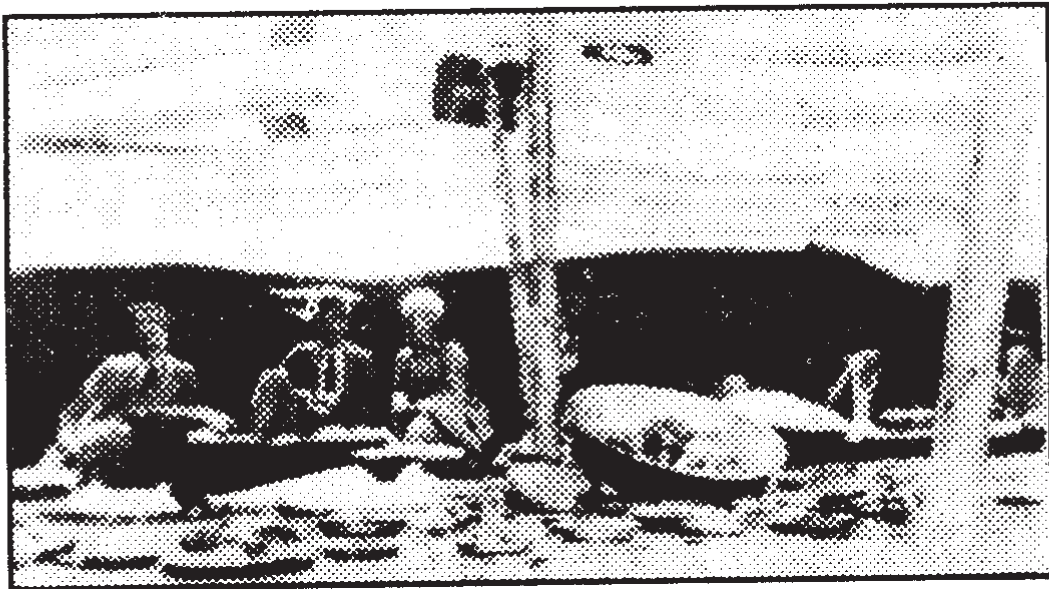
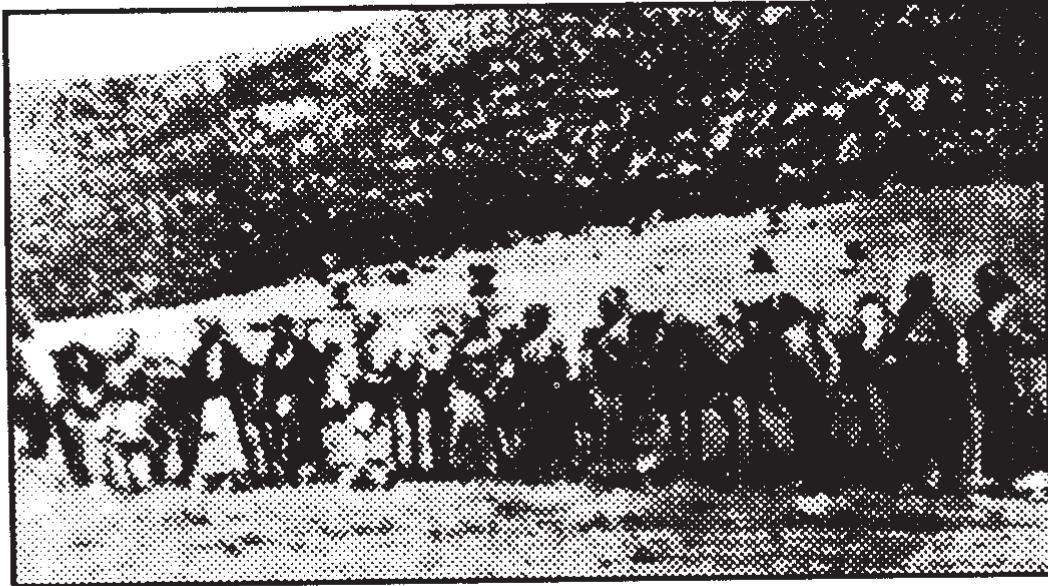
جه: قهزا جزیری

سهر ب ئیکه تیا مللی یا قه نه.

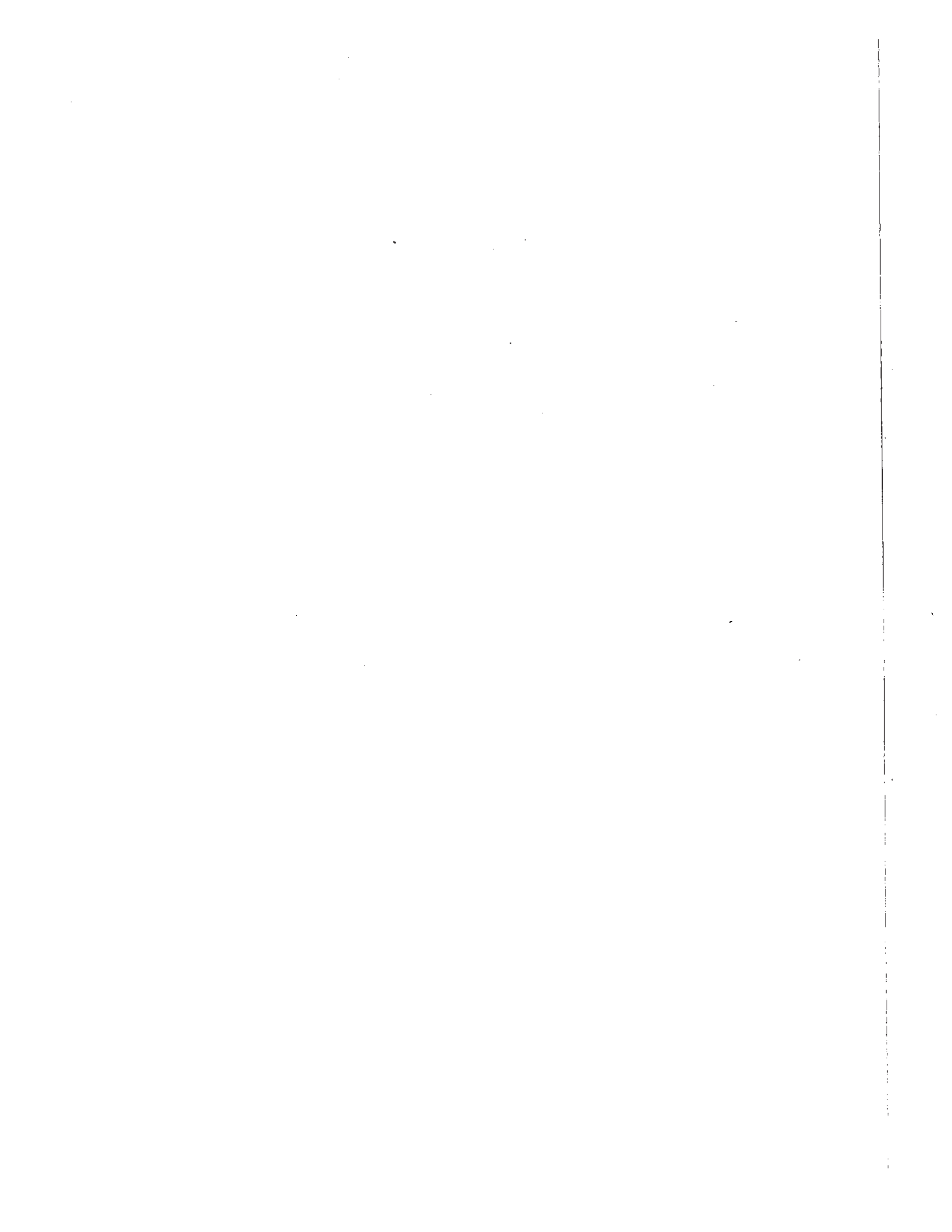
۱۱۶- زیروان:
هوزه که ژ ئیکه تیا به رازیا.

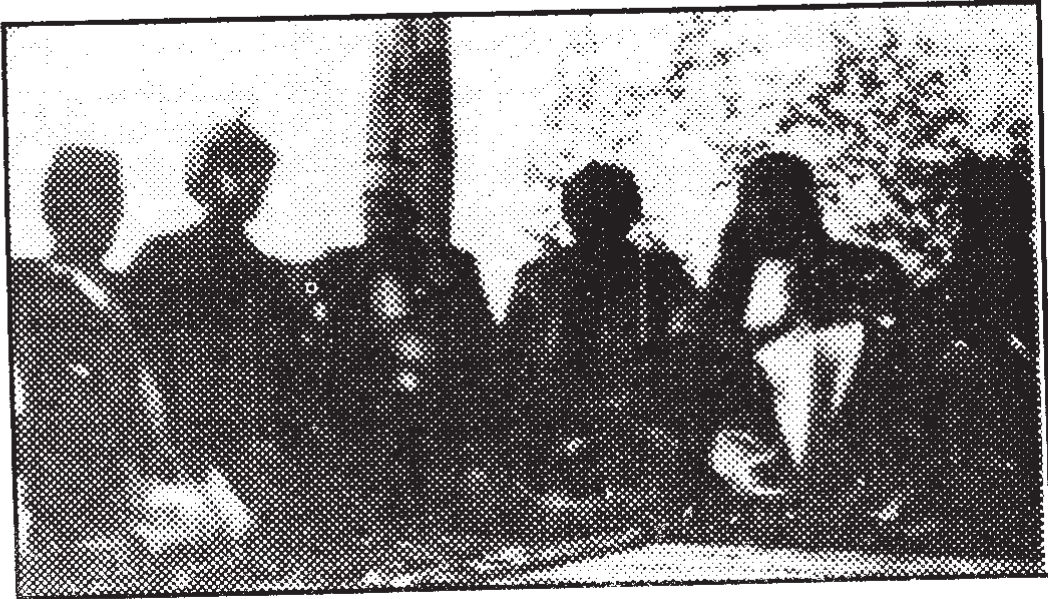
۱۱۷- زیروانگان:
هوزه که ژ ئیکه تیا مللی یا.

Î . C . R .

بد ليد

Têbînî Sebaret

Hozêtkurdî

Li bakura wîlayata Mûsil û
Rojava Furatî

Wergêrana : Ebdulkerîm Findî